

עניינים תוכן

4	סקירת ספרות.....
5	חינוך רב תרבותי.....
6	יחסי יהודים-ערבים בישראל: דימויים הדדים ותפישות האחר.....
8	שילוב סטודנטים ערבים-מוסדות אקדמיים כמרחב משותף.....
8	קשיים של סטודנטים ערבים באקדמיה.....
10	מפגשי יהודים וערבים במכללה האקדמית 'עמק יזרעאל'.....
11	ממצאים- אתנוגרפיה.....
18	דיון.....
20	רשימת מקורות.....

מבוא

מבחינת המבנה חברתי שלה, ויחסית לאוכלוסייתה, ישראל היא אחת מהחברות הפלורליסטיות ביותר בעולם והיא מכילה רוב יהודי שמוצאו ממאה מדינות בקירוב, וכמיליון ילידים פלשתינים. החברה בישראל, כמדינת הגירה, הינה חברה הטרוגנית המאגדת בתוכה קבוצות אתניות, דתיות ולאומיות שונות. תהליך ההתחברות של הקבוצות המגוונות האלה הוא תהליך מורכב ורצוף מתחים ועימותים. לכל אחת מקבוצות הזהות-רצונות, יעדים ורגישויות משלה. פעמים רבות סדר העדיפויות שלהן מתנגש ונוצרים שסעים המפלגים את החברה ומערערים את יציבותה (יוגב, 2001).

ניתן לומר כי היחסים בין המיעוט הערבי שהוא מיעוט לאומי, לבין הרוב היהודי שהוא גם רוב לאומי מלווים בקונפליקטים מתמידים בגלל תפיסת כל צד למקום הזה כמקום שלו וכי על הצד השני להשלים עם העובדה הזו. יחסים של עוינות, קונפליקט ואי אומון ששוררים בכל המדינה, הם אינם יוצאי דופן במרחבים משותפים אם אלו יהיו ערים מעורבות, מקומות עבודה, מקומות להשכלה גבוהה ואחרים (סמוחה, 2001).

מוסדות אקדמיים נחשבים למרחב מפגש טבעי בין סטודנטים ערבים ויהודים, במדינה שבה מערכות החינוך לחברה היהודית ולחברה הערבית נפרדות לגמרי, המפגש במוסד האקדמי הוא לעיתים קרובות הפעם הראשונה שבה סטודנטים יהודים וערבים נפגשים במסגרת ממוסדת שאינה 'פוליטיקה' (אריאלי ופרידמן, 2015).

עבודה זו, מבקש להתמקד במכללה שמאופיינת בריבוי התרבויות שלה ובהיותה מכללה 'פלורליסטית' - מכללת עמק יזרעאל. העבודה תבקש לבחון באמצעות ניתוח מאמרים, מחקרים, כתבות עיתונות ומאגרי מידע את היחסים המתקיימים בין ערבים ליהודים במכללה ואת אפשרות היותו של מרחב אקדמי זה, מרחב לכינונו של דו-קיום והכרות עם תרבותו של האחר. שאלת המחקר הינה: כיצד מאופיינים יחסי סטודנטים ערבים ויהודים בתוך המכללה האקדמית עמק יזרעאל?

הפרק הראשון יציג סקירת ספרות אשר תעסוק בישראל כחברה רב תרבותית, חינוך לרב תרבותיות, יחסי יהודים וערבים בישראל, שילוב של סטודנטים ערבים במוסדות הלימוד היהודיים בכלל ובמכללת עמק יזרעאל בפרט. הפרק השני יציג את הניתוח האנתוגרפי של יחסי הערבים-יהודים במכללה ולבסוף יידונו ממצאי האנתוגרפיה ביחס לספרות המחקרית, יוצגו מגבלות המחקר והשלכותיו התיאורטיות והיישומיות.

סקירת ספרות

ישראל כחברה רב-תרבותית

מבחינת המבנה החברתי שלה, ויחסית לאוכלוסייתה, ישראל היא אחת מהחברות הפלורליסטיות ביותר בעולם והיא מכילה רוב יהודי שמוצאו ממאה מדינות בקירוב, וכמיליון ילידים פלשתינים. החברה בישראל, כמדינת הגירה, הינה חברה הטרוגנית המאגדת בתוכה קבוצות אתניות, דתיות ולאומיות שונות. תהליך ההתחברות של הקבוצות המגוונות האלה הוא תהליך מורכב ורצוף מתחים ועימותים. לכל אחת מקבוצות הזהות-רצונות, יעדים ורגישויות משלה. פעמים רבות סדר העדיפויות שלהן מתנגש ונוצרים שסעים המפלגים את החברה ומערערים את יציבותה (יוגב, 2001).

יוחנן פרס ואליעזר בן רפאל (2009) המבקשים להציג את החברה הישראלית ככוליות אחת מגדירים את המושג שסע חברתי כפער תרבותי בין שני מגזרים ומצב של קונפליקט ביניהם וולצר (2007) טוען שישראל מפולגת בשלושה שסעים שונים היוצרים בה דגם מיוחד של רב-תרבותיות ושל סובלנות-השסע הלאומי, השסע הדתי והשסע העדתי-אתני.

מאוטנר, שגיא ושמיר (1998) טוענים כי התרבויות בישראל פועלות בין היתר על ידי שלילה של תרבויות אחרות המתקיימות באותו מרחב, דרך הנגדת "אני קיבוצי" אחד ל"אני קיבוצי" אחר, לעיתים על ידי עיצוב שלילי ואף דימוני של אותו אחר. מאוטנר, שגיא ושמיר (1998) טוענים כי תהליכים אלו המפרידים בין תרבויות, יוצרים מגמות של שלילה הדדית וניכור ומאיימים לפורר את החברה הישראלית לאיים תרבותיים שאינם מקיימים קשר זה עם זה. סמוחה (2001) טוען כי חברה פלורליסטית במישור הנורמטיבי היא חברה פתוחה המחזיקה באידיאולוגיה המכבדת הן את הזכות להשתלב או להיטמע והן את הזכות להיות שונה או להתבדל בלי לסבול מקיפוח, הן את זכויות הפרט והן את זכויות המיעוט במישור התרבותי והאתני, ולא רק במישור הפוליטי. החברה בישראל אינה חברה רב תרבותית על פי ההגדרות שלעיל שכן האפיון הבולט של הקבוצות המרכיבות אותה הוא של שלילה הדדית, בעוד רעיון הרב תרבותיות מחייב את תפקודן המקביל של קהילות תרבותיות תוך דיאלוג וכבוד-הדדי.

ברב תרבותיות מתקיים שוני אך נשמר שוויון המעריך את כבוד האדם באשר הוא. אך בישראל קבוצות תרבותיות ברורות זוכות ליחס מועדף על פני האחרות. יותר מזה, נאמנויות של קבוצות שונות כלפי עצמן גבוהות מזהותן לכלל האזרחי האוניברסאלי. אין לגיטימציה ופתיחות לקיומן של קבוצות תרבותיות אחרות. קבוצה אחת תמיד נשלטת על ידי השנייה, אפילו אם יש ביניהן נקודות מפגש חברתיות ותרבותיות (פרי, 2007).

המודל הישראלי מדבר על כך, שהחברה הישראלית היא חברה רב תרבותית במובן אחד של המושג, שהרי היא מורכבת ממספר רב של קבוצות אתניות שונות, אולם מודל זה של רב תרבותיות אינו תומך בשימור החברתי והתרבותי של הקבוצות השונות בתוך החברה הישראלית. נראה כי החברה הישראלית היא חברה רב תרבותית מתוך ברירת מחדל ולא מתוך בחירה המבוססת על תפיסת עולם אידיאולוגית פלורליסטית. כלומר, נכון להתייחס לחברה הישראלית כאל חברה הטרוגנית יותר מאשר כאל חברה פלורליסטית, רב תרבותית.